

ara estic pensant en les memòries d'inspecció— es contesta per passar. És a dir, no hi ha aquella voluntat d'introspecció, de millora, d'autoanàlisi. Una altra dificultat són les estructures administratives. Allò que dèiem abans: si l'inspector hauria de tenir un fàcil accés al cap de servei, vol dir que les estructures, de vegades, no ajuden a fer aquesta avaluació. Una altra dificultat és el nivell d'utilització de l'avaluació. Ens falta una cultura avaluativa. Als alumnes de la universitat els falta l'assignatura d'avaluació de programes, professors i centres. Quan posem un instrument en pràctica i hem d'anar a les seves escoles, les dificultats per fer un qüestionari d'avaluació als professors són terribles. Després se n'adonen, però d'entrada falta aquesta cultura.

Fonamentalment, penso que és en els aspectes de procés i d'inserció en el mercat del treball on l'universitari hauria de fer recerques molt serioses.

L'AVALUACIÓ ESCOLAR DES D'UNA PERSPECTIVA DE LA INSPECCIÓ

*Toni Capella**

El Decret 163 de 1989 —que he portat juntament amb un sèrie de decrets comparatius d'altres comunitats autònomes— diu, entre altres coses, que l'administració té competències per avaluar i disposa de l'òrgan principal en la inspecció, si més no el que actua directament sobre el sistema educatiu no universitari. Diu que l'objectiu essencial de la funció inspectora és vetllar perquè els processos i els resultats del sistema educatiu coincideixin amb els objectius establerts pel Departament d'Ensenyament. És a dir, l'administració marca les pautes i dissenya alhora una inspecció flexible i oberta a les innovacions pedagògiques i administratives, que actua d'una manera descentralitzada per mantenir alhora la necessària actuació especialitzada. Aquest hauria de ser l'objectiu general de la nostra tasca. Tractarem en primer lloc molt breument la qüestió de les funcions. Les llegirem per recordar-les. També he portat el decret del Consell Superior de l'Avaluació del Sistema Educatiu per tal d'observar els dos nivells del sistema educatiu dissenyat —l'intermedi i el superior— que hi ha en aquest moment, ja que pel que fa al primer nivell, se n'encarrega la mateixa escola i està estipulat que sigui així en l'actual sistema educatiu.

Els tres primers nivells d'avaluació són: un primer nivell intern, que es faria en el mateix centre —en el qual parlaríem d'una sèrie de documents essencials per funcionar, que no exclou que n'hi pugui haver d'altres—, un nivell intermedi de l'administració com a òrgan de primera instància valorativa externa, molt a prop dels centres, que seria aquesta inspecció de què estem parlant aquí, i finalment un nivell superior, consultiu i assessor, que seria el nivell del Consell Escolar Avaluatiu, que potser intentaria ser, alhora, un element tan independent com sigui possible; com més desvinculat millor de l'administració perquè pogués donar

* Intervenció de l'autor feta el dia 27 de maig de 1995.

aquest sentit d'objectivitat que potser ens falta als que ens trobem a dins, perquè, és clar, com que ets de casa, tot t'ho cous a casa i sempre tens tendència a sobrevalorar el que estàs vivint perquè t'hi sents implicat.

D'acord amb això, les funcions de la inspecció consisteixen a avaluar el rendiment educatiu dels centres docents, dels programes i serveis educatius i del professorat; també exerceix una acció directa sobre els mateixos serveis educatius —l'escola i tot l'entorn immediat d'aquesta escola, que abasta, evidentment, l'escola primària i ara també la secundària, en parlar de sistema no universitari—. D'altra banda, controla que als centres docents es compleixin adequadament les disposicions legals vigents que n'afecten el funcionament, cosa que formaria part de la premissa anterior segons la qual l'administració crea, d'alguna manera, un disseny d'un sistema d'educació i, per tant, ha d'observar fins a quin punt s'hauria de desenvolupar.

A més, la inspecció ha d'assessorar i orientar els centres docents i els serveis educatius en els aspectes legals, organitzatius, metodològics i pedagògics. Es tracta, per tant, d'una funció bastant àmplia, tot i que digui que pot ser especialitzada. Després veurem a quin nivell podria ser-ho.

Així mateix, té la funció de coordinar els centres docents i serveis educatius d'un mateix àmbit territorial i de col·laborar amb altres àrees, òrgans i serveis del Departament d'Ensenyament en les tasques de planificació, coordinació i gestió de recursos educatius. En darrer lloc, a Catalunya participa en la detecció de necessitats en la formació del professorat i en l'organització institucional de les corresponents activitats de perfeccionament.

Nosaltres hem reivindicat una altra funció, la funció d'arbitratge, atès que l'inspector es troba —abans ja s'ha apuntat que el director es troba entre els mestres, la societat i l'escola— entre el nivell superior, que podrien ser els òrgans territorials descentralitzats i, en un altre nivell, entre els òrgans superiors, als quals també ha de retre compte de la seva tasca.

Abans he parlat del Consell Superior, el qual té com a finalitat dotar-se d'aquells instruments que permetin efectuar una avaluació del sistema educatiu amb la finalitat d'analitzar en quina mesura els diferents elements que el conformen contribueixen a la consecució dels objectius establerts i a facilitar les dades que permetin una presa de decisions adequada a l'administració educativa. També diu que ha d'efectuar una tasca d'anàlisi, d'avaluació externa del professorat del sistema educatiu no universitari a Catalunya. Per tant, almenys hi hauria la voluntat que aquest Consell fos com més independent millor, perquè l'administració pogués tenir l'opinió que demanàveu aquí.

Ara volia preguntar-me on es mou la inspecció i, d'aquestes funcions, quines compleix, en certa manera, amb anècdotes. L'inspector es mou dins i fora de l'escola. Els nostres superiors sempre ens recorden que, d'alguna manera, nosaltres hem de conèixer el funcionament d'una escola. En part es pot complir i en part no. Sobre una avaluació de 100 punts —pel que fa a la meua experiència de tretze anys en la funció inspectora—, es pot complir entre un 60 i un 80%. Arribes a conèixer el funcionament d'un centre en els aspectes d'organització o en els aspectes de si dins l'escola hi ha una filosofia de treball, un compliment —si més no extern— de tots aquells elements d'horaris, d'assistència dels nens, de revisió d'informació i, fins i tot, de funcionament de la classe amb aquests elements que us acabo de plantejar. A

partir d'aquí, quines d'aquelles funcions que us he esmentat té la inspecció? Què fas moltes vegades? Moltes vegades esperes que et cridin; moltes vegades actues de *motu proprio*. Quan et criden és que la mateixa institució detecta algun símptoma que indica que alguna cosa no va bé. Quan actues de *motu proprio* és perquè també la inspecció es mou mitjançant uns plans globals interanuals que s'elaboren des del mateix Departament —i el senyor Busquets ho pot corroborar—, els quals, a través de l'actual Subdirecció de la Inspecció, recullen totes les necessitats emanades del Departament d'Ensenyament, i a través també d'un grup d'inspectors —vull dir que també es participa com a inspecció— es planifiquen els objectius d'un trimestre, de dos mesos i, fins i tot, de quatre anys.

D'acord amb aquests plans, o bé et criden o bé vas per tu mateix al centre. Quan hi vas perquè t'han cridat és perquè la mateixa institució educativa o escolar hi ha detectat alguna falla i, en una primera instància, no la poden resoldre o bé necessiten l'opinió d'un professional extern, en un primer moment, per veure què passa.

Quin avantatge té l'inspector en aquell moment? Quan dins dels centres detecten aquests tipus de disfuncions, l'inspector disposa de la visió global d'aquell petit sector territorial, que està sota la seva supervisió, té l'opinió pròpia que li dóna la seva professionalització i coneix la visió del mateix centre. Segons això, i vist el problema que s'hi exposa, fa una actuació o una altra, dóna un consell o un altre, o recull el que fa i passa el cas a un organisme superior, com ara el més immediat, que seria la delegació territorial, o el més llunyà —en sentit administratiu no territorial—, que seria la Subdirecció General de la Inspecció o, fins i tot, la Conselleria. L'inspector pot actuar en aquests dos àmbits. Una vegada ho ha fet té dues possibilitats: una, que se n'oblidi, perquè no el tornin a cridar; l'altra, que realment aquell problema anecdòtic esdevingui prou important perquè al cap d'un temps torni al centre per veure la incidència i la repercussió que aquella actuació ha tingut en el centre, o bé perquè hagi detectat que el problema continua i el segueixi de prop fins que es conegui. Això seria una actuació anecdòtica i puntual en el dia a dia.

A més, d'acord amb aquests plans d'actuació inspectora, es fan unes actuacions sistemàtiques que, d'una banda, comencen a trobar-se en la línia que havíeu apuntat de recollida de dades sistemàtiques i, de l'altra, també comencen a obeir uns objectius, que són avaluats per saber si es poden complir o no. Amb l'aplicació de la reforma ens hem trobat que ens falten instruments. Malgrat els que puguem tenir i la bibliografia existent, un instrument no sempre és aplicable a un lloc determinat i sempre has de contribuir a adaptar-lo.

D'altra banda, avui dia ens hem de guanyar el pa amb la suor del front i els quilòmetres del cotxe. I per què us dic això? Sabeu que durant la transició, per les circumstàncies que siguin, la inspecció tenia una connotació negativa, encara que no tota, per sort. Se li atribuïa més aviat una funció política que no pas educativa. Tampoc no és veritat que fos tota així —a tot arreu hi ha de tot. A partir de la Constitució, de les autonomies i de la recuperació de les competències de Catalunya es va crear un nou estil d'inspecció, un estil més a prop de l'escola, en què moltes vegades fas de company gran, i això ha servit per oblidar les funcions controladora i sancionadora. I ara perdoneu-me que sigui l'inspector qui ho hagi de dir, però, per desgràcia, la inspecció també hi ha de ser, perquè a vegades no tens cap altre recurs

que aplicar una sanció, ja que alguns cops els elements humans, administratius i tècnics de què disposes no fan que es canviï d'actitud. Ho dic perquè també és una altra funció de la qual tots hem de ser conscients.

Per tant, a l'escola es fa aquesta doble funció: la sistemàtica, que es produeix arran dels plans del Departament, concretats en les delegacions territorials, i l'anecdòtica i puntual, que és dins del centre i en els mateixos serveis educatius. Existeix encara una altra funció, aquesta envers l'administració, que seria, en primer lloc, facilitar tot aquest tipus de dades, —a vegades, pures i simples, brutes; anar com si fossis un carter i dir: «ompliu això», amb l'aval tècnic que dona ser una persona qualificada, o teòricament qualificada. Després hi ha dues possibilitats: que això es porti simplement d'aquesta manera o que facis la teva valoració professional per tal que, segons el que s'hagi obtingut, hi duguis també una opinió contrastada. A partir d'aquí, l'administració perifèrica pot prendre mesures des de dalt de les delegacions territorials, o bé l'administració central ho recull l'any següent, o quan ho cregui convenient, per aplicar-hi una sèrie de rectificacions que varien segons les normatives —de les superiors o de les immediates—, com ara resolucions o bé simples instruccions. Això seria potser el que nosaltres consideràrem com les grans tasques de la funció inspectora en aquest moment.

A partir de tot això, un dels aspectes interns que ens planteja el nostre de treball és que, tenint en compte que som els elements que hem d'avaluar, per definició en aquest moment disposem de prou capacitació i mitjans per dur a terme la nostra missió. Al meu parer, els aspectes elementals i els mínims hi són, encara que, evidentment, sempre en voldries més. Ens trobem en un període de reestructuració en el qual tot això que us he explicat es va concretant en el dia a dia; es va concretant en unes organitzacions en què el treball per equips s'alternava amb el treball individual. És a dir, el Decret que us he esmentat preveu una organització de la funció inspectora, en què el treball individual és assessorat pels mateixos companys o, fins i tot, per elements externs a la inspecció que puguin aconsellar l'inspector en un moment determinat i en un aspecte concret. Els professionals, en aquest cas, són de procedència diversa i de diferents especialitzacions. Això fa que tinguem una doble mentalitat: la generalista, que et dona la visió de tot el sistema educatiu, i la de l'especialista de la formació pròpia, amb la qual cosa el contrast és enriquidor. Aquesta és essencialment la nostra tasca, a partir de la qual ens plantejem si realment aquesta avaluació farà els seus fruits.

Us podria dir que la primera acció directa, l'anecdòtica, si ets a l'escola en el dia a dia, té fruits. Us podria dir que té fruits abundants, ja que veus que la gent et demana, confia en tu i, moltes vegades, quan fas la segona o la tercera visita —depèn de les circumstàncies— acceptes i fas una anàlisi real del que havia passat i del que hi ha. Per tant, s'intenta posar en pràctica. En els serveis educatius, un altre gran vessant de la inspecció territorialitzada és, d'una banda, de col·laboració i de l'altra, de control. Per tant, no és de prefectura, però sí que és a la vora de la prefectura en la qual es vetlla perquè els objectius del Departament es compleixin i, si no, que se cerquin les causes d'aquesta impossibilitat ja que, de vegades, es planifiquen coses que semblen útils i, al final, potser no ho són; o bé, un cop posat en marxa un servei, es veu que no compleix el que se n'esperava.

La inspecció també ha d'analitzar aquesta realitat, veure per què no funciona. Pot ser que aquesta disfunció sigui provocada simplement pels elements funcionals o personals que hi són presents; o bé que sigui perquè el disseny no s'adequa al lloc. Potser hi ha un sistema d'orientació molt bo a escala central, que pot arribar a fer coses de molta qualitat momentània, però, en canvi, es necessita una acció directa des de l'escola o dins del centre de secundària. Llavors, cal saber què es reclama.

A partir d'aquí, es tracta d'anar proposant, dia rere dia, una mica fent de corcò, tot el que reps des de baix. Fas com de filtre. Purifiques tot allò que reps d'una manera anecdòtica, molt concreta, i intentes fer-ne una globalització, i definir el problema segons els paràmetres, que moltes vegades ens doneu amb les vostres orientacions i les del mateix Departament, i aleshores elabores un informe, com a concreció i com a necessitat.

L'altra funció nostra és canalitzar tot el que demana l'administració, difondre els objectius del Departament —quan no es faci mitjançant un document com ara el DOGC o les instruccions, sinó que calgui actuar d'una manera més directa, per exemple, amb una reunió (tant de claustre com de consell escolar, amb el mestre mateix o bé amb les associacions de pares, o fins i tot amb els consells comarcals o amb els ajuntaments, quan calgui). En aquestes reunions, l'inspector hi diu la seva i exigeix de les autoritats el compliment de les seves competències. Aquesta és, doncs, la nostra tasca. També recollim moltes queixes. Sovint, quan l'inspector arriba a una escola és quan vénen els representants dels ajuntaments i et diuen: «Esperat que avui que hi ets parlarem de teules i bigues, potser parlarem del problema de l'escola; del problema del centre; del Reglament de règim intern; potser avui parlarem dels horaris i del projecte lingüístic.» L'inspector dóna aquesta idea, en certa manera perquè és el representant més vist de l'administració, perquè té aquest mínim poder censor, que també hi ha de ser. El reivindico i em sembla que és correcte si se'n fa un bon ús, ja que permet que moltes vegades arribi a baix havent aclarit tots els objectius que es pretenen, des de l'administració com a sistema educatiu, ajudant a comprendre i, evidentment, ajudant a difondre. Aquesta és, doncs, la tasca de la funció inspectora, vista en la feina diària.